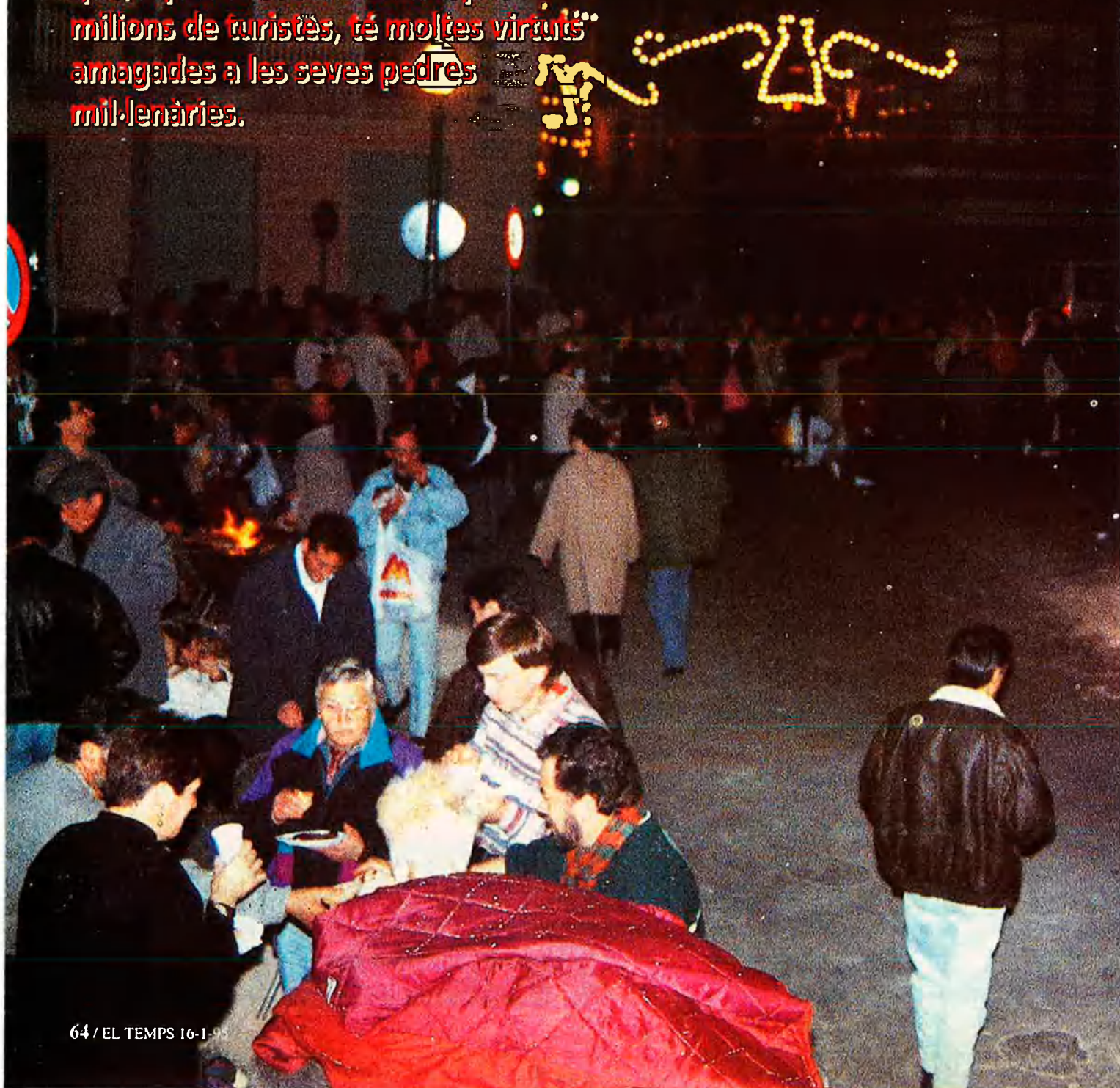

Sant Sebastià 1995

Les festes de Sant Sebastià són una bona ocasió per conèixer, en la intimitat que porta el fred, una ciutat que, a pesar de ser visitada per milions de turistes, té moltes virtuts amagades a les seves pedres mil·lenàries.

Palma és una ciutat pràcticament sempre en festes (...) Els dies 19 i 20 de gener se celebra la festa de Sant Sebastià, patró de la ciutat, amb un espectacle de danses i cors populars envoltant les fogueres”.

Aquesta descripció, tret d'una guia actual de Palma, podria fer pensar que els ciutadans de Palma són una mena de *feliços salvatges* que es passen la vida dansant alegrement al voltant dels foguerons. Dissortadament no és així, però sí que és cert que les festes del patró conviden, sobretot els forans, a gaudir i conèixer un poc més Palma, almenys durant uns dies. Lluny de les bestials aglomeracions de l'estiu, la Palma d'hivern s'obre al visitant. Durant la segona quinzena de gener tot el centre de la ciutat està de festa. Per places i carrers sovint s'hi troba l'animació d'un mercadet artesanal, d'un grup de música, d'un espectacle de mims ambulants...

Es una ocasió excepcional per anar descobrint una ciutat que, tot i els milions de visitants, és molt desconeguda. Tant, que fins i tot amb el seu nom encara hi ha dubtes.

Ciutat o Palma. Els continentals sovint confonen Palma i Mallorca. La ciutat amb l'illa. Prenen la part pel tot, o viceversa. Això per no dir quan es confon Palma, i Mallorca, amb les Palmas de Gran Canària. Famós és el lapsus de Felipe González que, en un míting de fa anys, saludava “el pueblo de Las Palmas”.

Segons els testimonis arqueològics, la ciutat de Palma té els seus orígens en la ciutat romana (s. II dC). Segons sembla el dret romà hauria donat la denominació de Palma a aquesta ciutat que, juntament amb Pollentia (Pollença) serien els dos grans assentaments de la Mallorca romana. Amb la caiguda de l'Imperi Romà se succeïxen a l'illa diverses invasions. Durant els següents segles les incursions musulmanes seran constants. El 902 comença la dominació musulmana, al capdavant de la qual hi ha el cabdill Al Hawlani que donarà el nom de Medina Mayurka a l'antiga Palma romana.

Més de tres segles més tard el rei Jaume I assetja la Medina Mayurqa durant tres mesos. No va ser fàcil. Durant la travesia una gran tempesta va estar a punt d'enviar la flota, que havia embarcat a Salou el dia 5 de setembre, al fons de la mar. Diu la llegenda que el rei en Jaume va prometre a la Verge que si se'n sortia, edificaria un gran temple en el seu honor. És la Seu, que va començar Jaume II i que no s'acabà fins el segle XVI. El Conqueridor va aconseguir entrar a la Medina Mayurqa el 31 de desembre de 1229, després de vèncer les tropes d'Abú Yahya. La ciutat, a partir d'aleshores, serà la Ciutat de Mallorca. Amb aquest nom serà coneguda durant els segles posteriors. Amb el Decret de Nova Planta (1716) s'elimina el nom català i torna a ser Palma. Així es manté fins a l'actualitat. Però

JOAN CELIA

a pesar del nom oficial, s'ha mantengut popularment la denominació de Ciutat, sobretot a la part forana (la resta de l'illa).

El patró. Durant els segles XIV, XV, XVI i XVII Mallorca, i Palma, es va veure assolada per diverses epidèmies de pesta. Especialment nefastes van ser les de l'any 1348 (més de 5.000 morts a Ciutat), del 1493 (la pesta d'en Boga) o la de 1523. Segons diu la tradició, Sant Sebastià va ser sant protector de la ciutat i la va salvar dels malignes efectes de la pesta. L'any 1523, i mentre l'illa patia l'epidèmia, l'arxiprest de Rodes portà a Palma una relíquia de Sant Sebastià —un tros de braç—, fugint de la invasió turca. Quan la relíquia era retornada, una tempesta ho va impedir. Semblava un designi diví, perquè amb l'arribada del tros de braç la pesta havia desaparegut. Així, la relíquia va quedar a la Seu. Des d'aleshores seria venerada. Però no va ser fins l'any 1643 —amb una nova epidèmia de pesta— quan Sant Sebastià va ser nomenat oficialment patró de la ciutat.

Durant els següents segles la festa ha estat eminentment religiosa. La festa més popular era Sant Antoni —el 17 de gener— celebrada sobretot a la Part Forana i molt especialment a Sa Pobla. En aquest poble s'ha anat configurant al llarg de la història una celebració, que es fa la vespra —revetlla— de Sant Antoni a base de foguerons, torrades, balls, dimonis i glosses. Era, i és, una de les festes mallorquines més populars.

Després de la mort de Franco, i en plena eferescència de participació, a Palma es va muntar quasi espontàniament una revetlla de Sant Sebastià, seguint l'exemple de sa Pobla, amb foguerons, torrades i música. L'èxit va ser enorme. Des d'aleshores, i en pocs anys, sa Revetlla de Sant Sebastià és la festa popular que més gent arreplega. Amb la democratització dels ajuntaments (1979) la festa va adquirir definitivament el caràcter multitudinari que actualment té. Per molts ciutadans la nit de dia 19 de gener és la de la gresca per excel·lència.

La nit de les 6 places. Sa Revetlla de Sant Sebastià és una nit màgica. En cap altra ocasió tants milers de mallorquins es reuneixen per celebrar un esdeveniment. Al marge dels espectacles, sa Revetlla és una enorme celebració popular. Desenes de milers de mallorquins van

PERE CARMONA

La plaça de Sant Francesc, amb l'església, i claustre, del mateix nom, és una joia del gòtic mallorquí començada a construir per ordre de Jaume II l'any 1281. A l'interior de l'església es troba el sepulcre que guarda les restes de Ramon Llull, el mallorquí més universal.

de plaça en plaça, torrant botifarrons o sobrassada, bevent vi, ballant, escoltant música o, senzillament, passejant. No hi ha cap raó lògica perquè sigui així, perquè, a més, és l'època més freda de l'any. Però és així. La festa és la gent i la protagonista és Palma. I més concretament són sis places les protagonistes absolutes. Sis places emblemàtiques de la ciutat. Sis places, i les seves rodalies, a les quals s'ha escrit la història del país.

La plaça de Sant Francesc, amb l'església, i claustre, del mateix nom, és una joia del gòtic mallorquí començada a construir per ordre de Jaume II l'any 1281. A l'interior de l'església es troba el sepulcre que guarda les restes de Ramon Llull, el mallorquí més universal. Durant els primers cents anys de catalanitat de Mallorca el Gran i General Consell tenia la seva seu en aquesta plaça. Una plaça que ha tenguut un gran atractiu per les disputes entre famílies i clans nobles de Palma. Aquí el 1489 i 1490 els Armadans i els Espanyols —dues poderoses famílies— s'enfrontaren en diverses ocasions. El dia dels morts de 1490, dins l'església, van combatre a espasa més de 300 membres de les dues famílies. Les cròniques parlen de molts morts i ferits, i del consegüent escàndol. A pesar que el rei els perdonà, l'església conserva sis creus vermelles que recorden l'afrenta al sacre recinte. Més tard l'església de Sant Francesc va ser escenari, l'any 1632, de l'acte de conciliació, a instàncies del bisbe de Mallorca, entre els Canamunt i els Canavall, dos clans de principis del segle XVII. L'enfrontament entre els dos bàndols provocà molts de morts. Tant que entre 1615 i 1618 les cròniques parlen de més de 400 morts violentes.

A uns cent metres de Sant Francesc es troba la plaça de Santa Eulàlia. L'església, gòtica, va ser començada el 1230 i s'hi va reunir el Gran i General Consell, el 1256, per nomenar Jaume com a rei de Mallorca. També va ser l'escenari d'un episodi molt romàntic. En el segle XIII un jove enamorat entrà a cavall dins l'església només per veure el seu amor, una dona anomenada Leonor i que ja era casada. El jove en qüestió també era casat i, a pesar de ser de molt noble família i membre de la cort dels reis de Mallorca, era molt donat a la vida de plaers i disbauxes, fins que es va fer home de fe i estudi: era Ramon Llull. Un poc més lluny que el beat va anar un moro anomenat Issa que l'any 1416 es masturbà davant la porta de l'església i que a la mateixa plaça "fou sentenciat que correngés la Ciutat

PERE CARMONA

La plaça de Santa Eulàlia. A l'església, Jaume II va ser nomenat rei de Mallorca.

amb assots amb llengua clavada (...) e fos per forsa assegut sobre una paella fogueiant e ben vermella, sens bragues, en manera que les anques en les parts insanes fossen ben soquerrades”, segons conten les cròniques. Darrere de l'església, l'any 1700, es fundà en un petit local Ca'n Joan de s'Aigo, la gelateria mallorquina per excel·lència, que encara avui existeix. Els anys 70 la plaça va ser el centre de reunió –sobretot el Bar Ciutat, ja desaparegut– de la *progressia* de Ciutat i sovint els *grisos* la visitaven i s'emportaven algun d'aquells peluts rojos.

A trenta metres de Santa Eulàlia hi ha la plaça de Cort. El centre de Palma. L'ajuntament la presideix, amb la seva façana construïda entre els anys 1649 i 1680, època de transició entre el manierisme i el barroc. El seu origen, però, és encara anterior. La Universitat –òrgan de govern insular– hi tengué la seu des de mitjan segle XIV –abans era a la plaça de Sant Francesc– fins el Decret de Nova Planta, que va abolir aquesta institució d'autogovern i la va substituir per l'Ajuntament. A l'entrada esquerra de Cort s'hi poden veure esculpits un dragó i un caragol. Segons la tradició popular, són la signatura dels constructors. Corona l'edifici En Figuera, el rellotge dels ciutadans. La seva campana avisava

La plaça de Cort, el centre de Palma. L'ajuntament la presideix. Tanmateix, la Universitat –òrgan de govern insular– hi tengué la seu des de mitjan segle XIV fins el Decret de Nova Planta.

del foc, del toc de queda i convocava els membres del Gran i General Consell. En l'entrada de l'ajuntament sempre hi ha –esperant les grans ocasions per sortir al carrer– es Gegant i sa Geganta, símbols festius de la ciutat. Des de la plaça de Cort, pel carrer del Palau Reial, s'arriba a la Seu, el Parlament, el Consell, el Palau de l'Almudaina –residència dels reis de Mallorca– i és també la porta natural per accedir a la part més noble de la ciutat: la dels palaus, alguns dels quals daten –amb reformes i afegits a sobre– de l'època musulmana, si bé la majoria es van anar construint a partir de la conquesta catalana. El 1894 en Figuera alertà Palma d'un voraç incendi: es cremava l'Ajuntament. Només se salvà la façana i unes poques dependències interiors.

Des de Cort, i pel carrer d'en Colom s'arriba a la Plaça Major. Antigament s'hi trobava el convent de la Inquisició, desaparegut el 1823, que des del 1593 vetllava per la puresa cristiana catòlica; molts xuetes passaren per entre els seus murs per expiar les culpes de la seva maleïda condició. Segons la tradició en aquesta plaça hi havia la casa natal de Ramon Llull. Durant segles va ser el mercat de Palma, on els pagesos baixaven cada setmana per vendre els seus productes als ciutadans... i per donar gust a les parts més innobles una vegada acabada la feina; encara ara hi ha una zona on s'arrepleguen *dones de mala vida*. Lloc de concentració reivindicativa, quasi totes les manifestacions hi acaben. Famosa i memorable va ser la del 29 d'octubre de 1977, quan 30.000 mallorquins ompliren la plaça sota el lema “Volem l'Estatut”.

Baixant per les escales de la Plaça Major s'arriba al Teatre Principal (inaugurat el 1857 i que va ser decorat per Fèlix Cagó, coreògraf del Liceu de Barcelona) i al Grand Hotel, edifici modernista de 1903, símbol del turisme de més alta qualitat i que des del juliol del 1993 és la seu de la Fundació “La Caixa” a Palma. Vint metres més enllà, devora l'Audiència, hi ha la Plaça del Mercat. Era el mercat de la zona baixa de la ciu-

Les festes de Ciutat

Les festes de Sant Sebastià no es redueixen a sa Revetlla (la nit del dia 19), sinó que abracen una setmana i mitja ininterropuda d'activitats per a l'esplai dels ciutadans. Des del dia 13 fins el 22 la ciutat veu alterat el seu ritme normal. Tant que fins i tot algunes entitats bancàries redueixen els horaris. Són les dies de la festa gran de Palma.

Enguany, el vespre del divendres 13 es fa el pregó de les festes, a càrrec del músic Joan Bibiloni. Posteriorment el batlle, Joan Fageda, inaugurarà les festes. Començaran així deu dies durant els quals una variada oferta s'obrirà per als ciutadans i visitants.

L'oferta teatral és prou intensa. Comença amb l'obra *Identidades*, de La Cuadra de Sevilla; passant per l'estrena de *Papers íntims*, del grup Taula Rodona Teatre; i el nou espectacle a la Fundació Teatre del Mari, *La Bernarda és calva*, a càrrec del grup Metadones.

Els esports també són una base important de les festes, amb la diada ciclista del dia 20 com a estrella de la participació esportiva popular.

La música, a banda de sa Revetlla, és ingredient fonamental de les festes del patró. N'hi ha per a tots els gustos, des de recitals de clàssica, fins pop consagrat com *La Frontera*, passant per concerts de grups de pop-rock amb noms molt sonors que esperen i desitgen ser ben aviat coneguts: *Cerebros exprimidos*, *El Niño gusano*, *Los Crudos*...

Arrodoneixen l'oferta múltiples conferències, exposicions (interessant ha de ser l'exposició filatèlica sobre el 75è aniversari de l'arribada a Palma del primer hidroavió amb correu), gimcanes, cursats de tot tipus, balls populars, exhibicions i competicions esportives...

Un dels actes de més rellevància cultural i social és el lliurament dels Premis Ciutat de Palma, el dia 20 –la festa del patró– en el decurs d'un sopar en un luxós restaurant de la ciutat.

No hi manca ni tan sols l'epidèmia “Chiquito de la Calzada”. Diu la llegenda que el sant màrtir lliurà Ciutat d'una epidèmia de pesta. Però amb l'epidèmia d'aquest presumpte humorista no ha pogut.

M. P.

PERE CARMONA

tat. Durant el segle XIV era coneguda pel nom de plaça del Fil. Allà hi havia un dels mercats més importants i es va mantenir molt anys, fins ben entrat aquest segle. Devora la plaça hi havia la casa de Joanot Colom, el líder dels Agermanats. Després del fracàs de la revolta tot l'edifici va ser esbucacat i el solar sembrat de sal. La plaça, que uneix els passejos de la Rambla i es Born, era prop del lloc de sa Riera –antigament ocupava el lloc dels dos passejos esmentats– que cíclicament es desbordava. L'any 1403, i després de dos dies d'intenses plujes sa Riera es desbordà: més de 5.000 morts i 1.500 cases destruïdes van ser el resultat. L'església de Sant Nicolau dona l'esquena a la plaça. A la seva paret, s'hi pot veure una pedra. No és una pedra qualsevol. En ella es va asseure, desconsolada, sor Caterina Thomàs –que va donar nom a la plaça fins l'any

Dalt, la plaça Major. Antigament s'hi trobava el convent de la Inquisició, desaparegut el 1823, que des del 1593 vetllava per la puresa cristiana catòlica. Durant segles va ser el mercat de Palma, on els pagesos baixaven cada setmana per vendre els seus productes als ciutadans. Al costat, la plaça del Mercat, que era el mercat de la zona baixa de la ciutat. Durant el segle XIV era coneguda pel nom de plaça del Fil.

1990– perquè havia estat rebutjada pel convent de Santa Magdalena. La pregària, asseguda en aquella pedra, va donar resultat i les monges tancades li obriren les portes.

Caminant des de la Plaça del Mercat cap al Born s'arriba a la plaça de sa Font de ses Tortugues –nom oficial actual Plaça de Joan Carles I, abans Pius XII–, on es troba el cafè més emblemàtic de la ciutat: Es Bosch. Fundat l'any 1936 és la terrassa de Palma; qui vulgui veure i, sobretot, ser vist, ha de passar per la seva terrassa; s'hi serveixen unes delicioses llagostes, que no són producte del mar, sinó un panet torrat. Davant Es Bosch hi ha la plaça que obre el camí cap al Born i cap a la Jaume III, la via comercial de luxe de la ciutat. Es Born, convertit en passeig el segle XIX, durant segles va ser escenari dels combats, les justes, entre els cavallers. L'actual enclavament de la plaça de ses Tortugues era lloc d'execucions públiques. Cremats, esquarterats, decapitats... hi havia múltiples variacions. Contenen les cròniques que les execucions eren un gran esdeveniment social. En una cantonada –carrer de Jovellanos amb la plaça– es pot veure encara es Cap des Moro, com a record de les múltiples execucions que hi dugueren a terme dels moros pirates que assolaven l'illa, molts d'ells apressats per l'heroic capità Antoni Barceló, a la mort del qual les esglésies de la ciutat li digueren 4.000 misses. Un poc més avall, a mig Born, hi va viure durant el segle XVIII un ric capellà que fou assassinat pel seu criat moro Ahmed. El moro va aconseguir l'amor de la neboda i la va convèncer per anar-se'n a Àfrica. Just abans d'embarcar, n'Ahmed tornà a casa del capellà per robar-li l'or i matar-lo. Però una criada va veure l'horrorós crim i el moro fou detingut. Poc després Ahmed moria arrossegat pels carrers, si bé prèviament se li havia tallat la mà per lladre. Sa mà des moro –com seria coneguda i que dona nom a un carrer– es va penjar de la porta de la casa del capellà. Fa quatre anys la premsa local es feia ressò d'una notícia: unes dones del servei de neteja de la Conselleria de Turisme –edifici que es troba al carrer dels luctuosos fets– van veure el fantasma d'una dona jove i rossa passejant en actitud trista. L'estimada d'Ahmed?

Sis places i moltes històries i llegendes que han anat formant la personalitat d'una ciutat mil·lenària que a l'època més freda de l'any, quan quasi s'està en família, celebra la seva festa gran en honor del patró Sant Sebastià.

Miquel Payeras

Sa Revetlla

La nit del 19 és sa Revetlla. La tradició marca que els ciutadans han de sortir al carrer a sopar. Botifarrons, sobrassada i xulla s'han de torrar als foguerons. El vi, un bon negre de Binissalem per exemple, acompanyarà el sopar de torrada. Després d'haver donat conhort a l'estómac i quan l'ànim comença a escalfar-se és el moment de cantar i fer glosses entorn dels foguerons.

És clar, però, que la tradició no s'acompleix del tot, i les dotzenes de milers de mallorquins que aquesta nit poblen la Ciutat passen de plaça en plaça, cercant la música que més els convengui. I n'hi ha de tot tipus.

Divuit grups es reparteixen en sis escenaris diferents. El centre de Palma és ocupat aquesta nit per milers i milers de mallorquins. Sa Revetlla musical comença a les 22.00 hores.

A la plaça Major hi toquen Sau, Joan Bibiloni i La Marabunta. A la plaça de Ses Tortugues (oficialment Joan Carles I), 21 Japonesas, Los Enemigos i Daniel y La Quartet de Bano Band. A la plaça de Cort, de l'Ajuntament, Tomeu Penya, La Salseta i Sabor Latino. El sabor més andalús, com cada any, a la Plaça de Sant Francesc, amb Rafael Farina, Sinay i Gipsy Queens. La música nostrada actua a la plaça de Santa Eulàlia amb Uc, Música Nostra i Aliorna. I finalment, la tranquil·litat del jazz es dona cita a la Plaça del Mercat, amb Big Mama, Víctor Uris i Amadeu Casas, Lou Bennet amb Ximo Tebar i Peer Wyboris, i Koanfussion.

M. P.